

союз: монографія. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнар. відносин. Київ, 2014. 303 с.

3. Amos W.A. Costs of Storing and Transporting Hydrogen. National Renewable Energy Laboratory, 2008. 216 p.

4. Blockchain – an opportunity for energy producers and consumers? IEA, World Energy Outlook, 2015. 46 p.

5. Dikariev O. Stepanov O. Hydrogen economy as key strategic Japanese diplomacy objective. *Стратегія розвитку України*. 2020. №1. С.89-99.

6. Hayek F. Denationalisation of Money, London: Institute of Economic Affairs, 1976. 112 p.

7. 1st World Congress on safety science. Living in safety. Koln: Verlag TVV Rheinland GmbH, 1990. P. 36-42.

8. HydroCoin H2CO. URL: <https://www.linkedin.com/company/hydrocoin>

9. Hileman Garrick. Global Cryptocurrency Benchmarking Study United Kingdom, Cambridge: Cambridge Centre for Alternative Finance, 2017. 115 p.

10. Kancs d'Artis. The Digital Agenda of Virtual Currencies. Can BitCoin Become a Global Currency? European. Luxembourg: Publications Office of the European Union 2015. 47 p.

11. Polanyi Karl. Primitive, archaic, and modern economies. Edited by George Dalton, 1971. 346 p.

12. Plassaras, N.A. Regulating Digital Currencies: Bringing Bitcoin within the Reach of the IMF. *Chicago Journal of International Law*. 2013. 14(1). P 377-407.

13. Rauchs Michel. Global Blockchain Benchmarking Study. United Kingdom, Cambridge: Cambridge Centre for Alternative Finance, 2017. 115 p.

*Духа М. В., доктор екон. наук, професор,
професор кафедри економіки
підприємства і підприємництва,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький, Україна*

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: ВЗАЄМОВПЛИВ І ПОЗИЦІЇ У РЕЙТИНГАХ

Рівень розвитку соціокультурної сфери обумовлює якість життя населення країни, ступінь розвитку суспільства, рівень культури і самобутності, репутацію країни у світі. За науковими канонами індустріального суспільства соціокультурний розвиток детермінувався економічним. У постіндустріальному суспільстві соціокультурні потреби визначають економічний розвиток, його пріоритети та напрями.

Питання економічного та соціокультурного розвитку висвітлено в численних авторських працях. Зокрема, детальніше висвітлення культурної складової у системі сталого розвитку країни описано в праці [4]. Основні проблеми соціальної сфери України, виклики та ризики в соціальній сфері, які свідчать

про несформованість в Україні цілісної концепції соціального захисту (у т. ч. через слабкість соціальної інфраструктури) та обґрунтування шляхів покращення характеристик стану соціальної сфери в Україні відображено в праці [5]. На основних аспектах щодо забезпечення здоров'я людини (культура здорового харчування; культура здорового способу життя; система охорони здоров'я, у яких соціальна інфраструктура є вагомою) як базової складової формування та розвитку людського потенціалу та в контексті збереження міцного здоров'я як однієї з глобальних цілей сталого розвитку акцентовано увагу у праці [1]. Для забезпечення економічного та соціально-культурного розвитку будь-якої країни необхідна ефективна, дієздатна система формування та використання інтелектуального капіталу та інтелектуальної власності, техніко-технологічна модернізація економіки, впровадження інновацій у різних сферах життєдіяльності, що описано у статтях [2; 3].

Значна кількість індексів / рейтингів є комплексним свідченням / відображенням рівня соціокультурного та економічного розвитку країн. Вони максимально повно відображають основні показники усіх сфер і галузей, а також враховують вплив економічних, політико-правових, геополітичних, соціальних і культурних чинників, особливостей інфраструктури тощо.

Зокрема, індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс якості життя, індекс глобалізації, індекс легкості ведення бізнесу, індекс щастя комплексно відображають соціально-економічний стан досліджуваних соціально-економічних систем (країн), адже їх розрахунки спираються на систему показників.

На перший погляд, рейтинги – індекс людського розвитку, індекс щастя, індекс соціальної глобалізації, індекс суспільства знань, індекс бідності – відображають соціальний аспект розвитку досліджуваних соціально-економічних систем. Проте, значення цих індексів – це досягнений результат досліджуваних аспектів, які сформувався під впливом системи чинників економічного, соціокультурного, поведінкового характеру тощо.

Рейтинги, які насамперед відображають економічний стан країни (індикатор економічної свободи, індекс сприйняття корупції, рейтинг дефолту, кредитні рейтинги, індекс економічної глобалізації, індекс ЕМВІ, індекс SEDA, індекс економічного ризику, індекс залучення прямих іноземних інвестицій, індекс сприйняття корупції, індекс мережевої зрілості) також варто аналізувати ширше. Адже, їх підґрунтя закладається у соціокультурній, політико-правовій, психо-поведінковій тощо площинах.

Міжнародні рейтинги та індекси за рівнем соціокультурного стану відображають позицію України в світогосподарських процесах у порівнянні з іншими країнами.

Індекс людського розвитку є одним із ключових показників у міжнародних рейтингових системах у контексті саморозвитку особистості, адже характеризує можливість людини насолоджуватися повноцінним творчим, довголітнім і благополучним за рівнем соціокультурного стану життям. Рейтинг за індексом людського розвитку надає нам інформацію щодо тривалості життя; ВВП на душу населення (що обумовлює задоволення як

фізіологічних, так і культурних та духовних потреб людини); рівня освіченості. Тобто, індекс людського розвитку відображає як економічне зростання національної економічної системи, так і відображає реальні умови життя людини, де вона може реалізувати себе як особистість.

Україна в опублікованому у 2021 р. рейтингу за індексом людського розвитку піднялася на 14 позицій відносно 88 місця за показниками у попередньому звіті. Тобто, за результатами 2020 р. Україна посідає 74 місце із 189 країн. Загальний коефіцієнт України дорівнює 0,779 (з максимальних 1,000). Індекс валового національного доходу на душу населення становить 13 216 дол. За результатами звіту 2021 р. очікувана тривалість життя українців становить 72,1 років; індекс освіти, який вимірює середню тривалість навчання населення, складає 11,4 років, а очікувана тривалість навчання населення – 15,1 років. Очолюють рейтинг індексу людського розвитку такі країни як Норвегія, другу сходинку посідає Ірландія та Швейцарія [8].

Індекс щастя як індикатор економічного та соціального розвитку нації демонструє суб'єктивне відчуття щастя особою. Даний індекс включає такі складові: ВВП на душу населення, соціальний розвиток, здоров'я та тривалість життя, свободу вибору, задоволеність життям, рівень корупції, рівень духовного розвитку, стан культури, а також коригувальний коефіцієнт.

Україна у «Всесвітньому звіті щастя-2021» посіла 110-е місце із досліджуваних 149 країн світу. Попри підняття у рейтингу щастя на 13 позицій у порівнянні з позицією у «Звіті-2020» та на 23 позиції порівняно зі «Звітом-2019», Україна все ж займає низьке місце. Тобто українці не відчувають себе щасливими. Варто зазначити, що «Всесвітній звіт щастя-2021» укладався за дещо іншими показниками, ніж у минулі роки через пандемію. У багатьох країнах дослідники не змогли провести опитування віч-на-віч, а тому більше зосередилися на рівнях ВВП на душу населення, індексах тривалості життя, благодійності, соціальній підтримці, рівні свободи та сприйняття корупції. Країнами, які показують лідерські позиції за індексом щастя у світі, є Фінляндія, Данія, Швейцарія, Ісландія, Нідерланди, Норвегія, Швеція. Половина країн у першій десятці найщасливіших країн – скандинавські [9].

За індексом економічної свободи, який розраховується американським дослідницьким центром «The Heritage Foundation» разом з публіцистичним виданням «The Wall Street Journal» Україна посідає позиції серед країн «з переважно не вільною економікою». Також Україна засвідчує неоднорідність розвитку національної економічної системи в розрізі її функціональних складових. За підсумками 2021 р. Україна погіршила позиції та опустилася на 127-е місце серед 178 країн у рейтингу економічних свобод. Лідерами у світовому співтоваристві за цим індексом у рейтингу 2021 р. є Сінгапур, Австралія, Швейцарія [6].

Комплексу інформативність дає також індекс глобалізації. На цьому аспекті також зосереджують обґрунтування розробники (дослідники Швейцарського економічного інституту та спеціалісти Швейцарського технологічного інституту), які позиціонують індекс як комбінований показник, який дозволяє оцінити

масштаб інтеграції тієї чи іншої країни у світовий простір та порівняти різні країни у розрізі компонент. Індекс визначається шляхом оцінки 24 показників у рамках 3-х основних груп:

- економічної глобалізації з ваговим коефіцієнтом 36 % (обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торгові потоки, міжнародні інвестиції, тарифна політика, обмеження та податки на міжнародну торгівлю тощо);

- соціальної глобалізації з ваговим коефіцієнтом 39 % (рівень культурної інтеграції, відсоток іноземного населення, міжнародний туризм, міжнародні особисті контакти, обсяг телефонного та інтернет-трафіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інформаційні потоки, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури тощо);

- політичної глобалізації з ваговим коефіцієнтом 25 % (членство держав у міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів, кількість посольств та інших іноземних представництв у країні тощо).

У звіті, опублікованому у 2020 р., Україна посіла 44 місце із 196 країн світу за індексом глобалізації (74,95). Найвищі індекси глобалізації показали: Швейцарія (90,79), Нідерланди (90,68), Бельгія (90,46) [7].

У більшості рейтингів країни-лідери і країни-аутсайдери повторюються, що є свідченням позитивного / негативного взаємовпливу різних показників, які беруться до розрахунків індексів у різних рейтингах, на результати соціокультурного та економічного розвитку кожної із країн. Позиції України в рейтингах є не лише свідченням існуючого економічного та соціокультурного стану. Оцінки за показниками-індикаторами свідчать про напрями життєдіяльності, які потребують коригування, модернізації. Посилення місця України у світовому просторі буде можливим за реалізації системи заходів соціокультурного, економічного характеру та забезпечення національної безпеки з огляду на глобальні виклики та загрози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Диха М.В. Здоров'я людини як базова складова людського потенціалу в системі досягнення цілей сталого розвитку України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 20-25. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/8968> (дата звернення 18.02.2022).

2. Диха М.В. Інновації – ключовий чинник соціально-економічного розвитку країни. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2012. № 4(30). С. 28-33. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2405> (дата звернення 18.02.2022).

3. Диха М.В. Інтелектуальний капітал у системі забезпечення інноваційного розвитку країни. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6. С. 45-49. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/8725> (дата звернення 18.02.2022).

4. Диха М.В. Культурна складова в системі сталого розвитку країни. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 3. С. 131-134. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/6695> (дата звернення 18.02.2022).

5. Диха М. В. Соціальна сфера України в контексті забезпечення соціальної безпеки. *Сучасні питання економіки і права: зб. наук. праць. Серія економічні науки*. К.: КиМУ, 2020. Випуск 1(11). С. 119-128. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/9068> (дата звернення 18.02.2022).

6. Рейтинг країн за індексом економічної свободи. URL: <https://www.campiogroup.com/news/2021/rejting-stran-po-indeksu-ekonomicheskoy-svobody-2021/> (дата звернення 18.02.2022).

7. Рейтинг країн за рівнем глобалізації. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/kof-globalization-index> (дата звернення 18.02.2022).

8. Human Development Reports. URL: <https://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking> (дата звернення 18.02.2022).

9. World Happiness Report 2021. URL: <https://worldhappiness.report/ed/2021/> (дата звернення 18.02.2022).

*Загарій В. К., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки;
Ковальчук Т. Г., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ І КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ В УКРАЇНІ

У світі, що змінюється, креативні індустрії набувають нового, перспективного значення для розвитку економік країн світу та України. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй визначила 2021 рік Міжнародним роком креативної економіки та сталого розвитку.

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) визначає креативний сектор як цикл створення, виробництва та розповсюдження товарів і послуг, які використовують творчість та інтелектуальний капітал як первинні ресурси; діяльність, яка заснована на знаннях та зосереджена на мистецтві, але не обмежується ним, що потенційно може приносити дохід від торгівлі та прав інтелектуальної власності; матеріальні продукти та нематеріальні інтелектуальні чи художні послуги з творчим змістом, що мають економічну цінність та сприяють досягненню ринкових цілей; сектор, що стоїть на перехресті сфери послуг, промисловості та ремісничого сектору і становить новий динамічний сектор світової торгівлі [1].